

visine, u blizini planinarskog doma. Upravo tih dana jedna poljska ekspedicija završila je svoj jednoipomjesečni boravak na tom terenu pa nam je prepušten njihov ureden logor. To nam je znatno olakšalo boravak jer bi uređivanje logora na toj visini, gdje samo ponegdje raste kržljava klekovina, bio dodatan gubitak vremena.

Prva tri dana boravka grupa se podijelila u nekoliko manjih skupina koje su rekognoscirale teren i istraživale manje objekte. Istraženo je ukupno 6 jama, sve dubine ispod 100 m. Budući da nije pronađena jama veće dubine, odlučili smo posjetiti Herbsthöhle čiji smo topografski nacrt dobili od poljskih speleologa. Namjera nam je bila spustiti se do dna jame (684 metara po Atlasu Des Grandes Cavités Mondiales — 1986.) u jednom mahu, dakle, bez bivakiranja u jami. To nam je i uspjelo, naime četvorica iz ekipe koji su ušli u jamu došli su nakon 15 sati do dna. Taj uspjeh ne bismo mogli postići da nismo posjedovali nacrt,

odnosno prilično slabu kopiju nacрта koja nam je ipak mnogo pomogla. Također su nam mnogo koristila užad ostavljena nakon istraživanja poljske ekspedicije na mjestu gdje je dalji prolaz moguć jedino penjanjem dvadesetak metara u jednoj pukotini. Jama je dosta teška, s mnogo vertikalna, prečnica, a nakon dubine od 480 metara pojavljuje se i voda. Za povratak na površinu trebalo nam je 15-17 sati, tako da je »Jesenja jama« savladana za ukupno 32 sata.

U jamu su se spuštali Robert Erhardt (organizator i voda ove mini-ekspedicije), Darko Cucančić, Slaven Dobrović, Edo Kireta, Damir Lacković, Ivica Nemeš (svi iz PDS »Velebit«) te Branka Bosner iz SO PD Željezničar, a do dna su se spuštala prva četvorica. Na povratku iz jame sva užad je izvađena na dubinu od 300 metara, a slijedećeg dana ponovo smo ušli u jamu i iznijeli užad na površinu.

Uslijedio je transport opreme u podnožje brda i povratak u Zagreb.
Edo Kireta

Literatura

SPELEOLOGIJA U »NAŠIM PLANINAMA«

Jedina publikacija u Hrvatskoj u kojoj se tokom cijele godine (šest puta godišnje) objavljuju članci, vijesti, izvještaji i dr. iz speleologije je časopis Planinarskog saveza Hrvatske »Naše planine«. U njemu će svaki speleolog naći nešto zanimljivo, jer su tu objavljeni razni događaji vezani uz posjećivanje i istraživanje špilja i jama, rad spel. organizacija i pojedinaca, povijest, tehniku i mnogo drugog. U 1984. i 1985. god. tu je o speleologiji napisano slijedeće:

1984.

- Nikola Aleksić: Planinarski savez Hrvatske u 1983. godini — Komisija za speleologiju, br. 1—2, str. 5
Danica Đurović: Pohod u klanac Orlovaču na Velebitu, br. 1—2, str. 28
Ž. P.: Edicija o karlovačkoj speleologiji, br. 1—2, str. 41
Željko Poljak: O stručnosti amaterske speleologije, br. 1—2, str. 41
Vladimir Blašković: Primjeran spel. priručnik, br. 1—2, str. 42
Ana Sutlović: Rad SO PDS »Velebit« u 1983. godini, br. 1—2, str. 43
Ž. P.: Savjetovanje o suvremenoj spel. opremi, br. 1—2, str. 45
Željko Poljak: Na Ercyasu, u srcu Male Azije, br. 3—4, str. 53
Srećko Božičević: Planinarstvo i speleologija u »Sportskom leksikonu«, br. 3—4, str. 91
Vlado Božić: Ronilački rekordi u potopljenim špiljama i jamama, br. 3—4, str. 92
Tonči Rada: Gouffre Berger (—1198 m), br. 3—4, str. 92
Dmitar Mamula: Predavanje »Špilje Ravne Gore i okolice«, br. 3—4, str. 93
Dmitar Mamula: Nova špilja kod Vrbovskog, br. 3—4, str. 94
Kruno Vidrić: Planinarenje u carstvu Neptuna, br. 5—6, str. 106
Rajka Blašković: Nisu imali sreće, br. 5—6, str. 111
Srećko Božičević: Eksploziv omogućio prolaz, br. 5—6, str. 117
Željko Poljak: Početak hrvatske speleologije: godina 1776! str. 5 (prilog uz br. 5—6 Slike iz povijesti hrvatskog planinarstva)
Marian Čepelak: Špiljski sustav Panjkov ponor — Kršlje, br. 7—8, str. 145
Zvonimir Šlepićević: Otvorenje Planinarskog puta »Vis«, br. 9—10, str. 167
Žarko Supčić: Ponor Pepelarica (—358 m), br. 9—10, str. 186
Žarko Supčić: Novi prostori u Rokinoj bezdani, br. 9—10, str. 186

- Vlado Božić: Radna akcija u špilji Veternici, br. 9—10, str. 186
Vlado Božić: »Pleme špiljskog medvjeda«, br. 9—10, str. 187
Goran Gabrić: VIII. splitska spel. škola, br. 9—10, str. 187
Goran Gabrić: SO PD »Mosor« u 1983. godini, br. 9—10, str. 187
Ž. Hlebec: Obnovljen dom na Glavici, br. 11—12, str. 193
Ljudmila Kozomara: Lebršnik, planina narcisa i pećina, br. 11—12, str. 208
Branko Jalžić: Bezdanka kod Čabrića na Velebitu, br. 11—12, str. 212
Mladen Garašić: Ponor Pepelarica (—358 m) na Velebitu, br. 11—12, str. 213
Marian Čepelak: Sustav Đula-Medvedica, drugi po dužini u Jugoslaviji, br. 11—12, str. 215
Vlado Božić: Markulinova dvorana u Veternici, br. 11—12, str. 215
Vlado Božić: Kongres speleologa Jugoslavije, br. 11—12, str. 216
B. Jalžić: Zagrebački i karlovački speleolozi u ponoru na Bunjevcu, br. 11—12, str. 216
Vlado Božić: Uspjela spel. izložba, br. 11—12, str. 216
Goran Gabrić: IX splitska spel. škola, br. 11—12, str. 217
Vlado Božić: In memoriam — Mirko Markulin (1898 do 1984), br. 11—12, str. 218

1985.

- Nikola Aleksić: Planinarski savez Hrvatske u 1984. godini — Komisija za speleologiju, br. 1—2, str. 5
Mladen Garašić: Rokina bezdana se i dalje istražuje, br. 1—2, str. 34
Ozren Lukić: Nova istraživanja u Mandelaji, br. 1—2, str. 34
Goran Gabrić: SO PD »Mosor« u 1984. godini, br. 1—2, str. 34
Boris Mahovac: SO PD JNA »Sutjeska« u 1983. godini, br. 1—2, str. 34
Ivo Puharić: Rad SO »Biokovo«, br. 1—2, str. 39
Vlado Božić: Sto godina Modre špilje na Biševu, br. 3—4, str. 64
Goran Gabrić: Planiranje i evidentiranje u speleologiji, br. 5—6, str. 91
Vlado Božić: Najstariji slikovni prikazi hrvatskih spel. objekata, br. 5—6, str. 93
Tonči Grgasović: Biokovka, br. 5—6, str. 101
Vlado Božić: Savjetovanje o organizaciji i evidenciji spel. rada, br. 5—6, str. 104
Vlado Božić: Spel. veće posvećeno speleologu i planinaru J. Poljaku, br. 5—6, str. 104
M. Mužinić: Mosoraši u poljskim špiljama, br. 5—6, str. 111
Anonimus: Druga jama u svijetu, br. 5—6, str. 111

Ž. P.: 35. obljetnica Spel. odsjeka PD »Željezničar«, br. 5—6, str. 112

Željko Poljak: Prvi spel. odsjek u Hrvatskoj osnovala je »Liburnija«, str. 119 priloga Našim planinama br. 5—6

Željko Poljak: Zbornik jugoslavenskog spel. kongresa, br. 7—8, str. 141

Z. P.: Bilten Saveza speleologa Jugoslavije, br. 7—8, str. 144

Zoran Bolonić, Branko Jalžić, Mladen Kuhta i Tonči Rađa: Maroko 1983, br. 9—10, str. 145

Vlado Božić: Zanimljiva priredba u špilji Veterinici, br. 9—10, str. 173

Anonimus: Peta karlovačka spel. škola 1985., br. 9—10, str. 176

Anonimus: Na Durmitoru jama od 897 m, br. 9—10, str. 176

Slavko Tomerlin: U potrazi za posljednjim velebitskim tajnama, br. 11—12, str. 177

Smilja Petričević: Kamena galerija na Runjavog glavi, br. 11—12, str. 181

Vlado Božić: Novi broj časopisa »Speleolog«, br. 11—12, str. 201

Vlado Božić: Seminar o mjeranju i crtanju spel. objekata, br. 11—12, str. 201

Vlado Božić: Konferencija SSJ i simpozij »Čovjek i kršk«, br. 11—12, str. 202

Vlado Božić: Sastanak KKS PSJ, br. 11—12, str. 202

Goran Gabrić: Jama »Stara škola« na Biokovu (—576 m), br. 11—12, str. 202 Vlado Božić

NAŠE JAME

Časopis Jamske zveze Slovenije, Ljubljana, 1984, br. 26, str. 1—144, polutvrde korice, 7 crnobijelih fotografija, 19 crteža i karata, jezik slovenski.

U uvodnom dijelu S. Sajn piše o dvadeset milijuna posjetilaca Postojnskoj špilji od 1818—1984, a D. Novak o trinaestom Zborovanju slovenskih speleologa. U nastavku A. Mihevc govori o novim spoznajama o Kačnoj jami; P. Habič o spel. objektima okolice Sežane u NOB-u; F. Malečkar i S. Marel o Janičjoj jami u Matarskoj dolini; M. Aljančič o čovječjoj ribici u dolenskom kršku; B. Hočevar, J. Lorbek i T. Planina o ispitivanju opreme za užetnu tehniku; T. Planina o novim uvlovima u speleologiji; F. Šušteršič o speleogenezi; S. Stražar daje upute za sabiranje povjesnog materijala o speleologiji; D. Rojšek govori o hidrološkim odnosima Reke i Škocijanskih jama u 1983. god.; A. Lajovic o partizanskim špiljama kod Drenovog griča; J. Urbanc opisuje Brezno pod gamsovom čeljusti; R. Smerdu daje dopunu pregleda slovenskih spel. filmova; K. Bratoš i S. Sanci opisuju Ocizelsku špilju; D. Novak piše o bojanju Crnošnjice; a D. Rebolj o nalazima čovječje ribice pod Štanjelom u dolini Branice.

O ekspedicijama pišu D. Holcer, D. Naraglav i F. Malečkar, prvi o ekspediciji u jamu Propantes u Grčkoj, a druga dvojica o Drugoj jugoslavenskoj spel. ekspediciji u Kolumbiju u Južnoj Americi.

U rubrici »Odjeci« Izvršni odbor DZRJL govori o učešću talijanskih speleologa iz Trsta u otkrivanju Reke u Kačnoj jami; M. Aljančič o popularnosti čovječje ribice i o proslavi stogodišnjice rođenja Bogumila Brinška, a objašnjava i novi način prikazivanja podzemnih prostora.

Od izvještaja tu je Izvještaj sa Zbora JZS od 9. VI 84. u Lipici, Izvještaj predsjednika JZS za razdoblje 1982—84, Izvještaj sa Simpozija »Novi trend u speleologiji« održan u ČSSR 24—28. X 84. i Izvještaj o Zaštiti Notranjske Reke i Škocijanskih jama.

Tu je i biografija osamdesetogodišnjeg špiljskog vodiča Janka Koterne, kao i nekrolozi Valteru Bohincu (1898—1984), Radi Smerdu (1949—1984) i Carlu Finocchiarou (1917—1983). Na kraju su iznijeti brojni osvrti na raznu domaću i stranu spel. literaturu.

Broj 27, Ljubljana, 1985, str. 1—78, polutvrde korice, 10 crnobijelih fotografija, 9 crteža, nacrti i dijagrama, jezik slovenski.

U ovom broju je uvodnik uredio Matjaž Puc i posvetio ga 65 godišnjici povijesti zaštite spel. objekata u Sloveniji, a slijede brojni članci. Tu D. Novak govori o izvoru Globočec i njegovoj vezi s okolnim spel. objektima; A. Lajovic o novoj napravi TaC koja u sebi sadrži i spuštalicu i penja-

licu; J. Korošec o Ajdovskoj špilji u kojoj su se u paleolitu održavale obredne svečanosti; T. Planina o sigurnosti kod primjene užetne tehnike; V. Kregar o istraživanju Jesenske jame na Kalcama; A. Lajovic o Podpeškoj špilji u Dobropolju; Z. Bučar o istraživanju jame Jojnikovac u Bosni; B. Bole o podzemnim vodenim mekušcima u svijetu i kod nas; B. Drovenc o najnovijem istraživanju špiljskih kukaca u Sloveniji; J. Mulaomerović o novom nalazu špiljskog medvjeda kod Sarajeva; K. Krivic o nalazu kostiju soba blizu Kranja; i J. Pavšič o nalazu pleistocenskog leoparda blizu Temnice na Krasu. Slijede razne obavijesti: I. Gams piše o radu moravskih speleologa; S. Stražar o speleološkim filmovima DZRJ Domžale; anonimus o radu Turističkog društva u Sempetru koje vodi turiste po špilji Pekel; D. Novak o životu i radu jednog od pionira slovenske speleologije Ivanu Dolaru; M. Aljančič o Jami pod Babjim zubom i sličj na naslovnoj stranici časopisa; D. Ravnik o članku B. Krauthausena o podzemnim rezervoarima pitke vode na sušnim terenima Trećeg svijeta objavljenog u austrijskom časopisu Die Höhle; i J. Vidič ugroženosti čovječje ribice. U biografskom dijelu časopisa s ponosom su objavljene biografije biologa Jožeta Bolea i geologa Ivana Gamsa koji su postali redovni članovi SAZU i zoologa Romana Kenka koji je postao vanjski dopisni član SAZU. Zatim su objavljeni razni izvještaji: sa 9. jugoslavenskog spel. kongresa u Karlovcu 1984 (V. Kregar); sa Seminara o spašavanju iz spel. objekata u Poljčamani 1985 (M. Paternu); s ispita za spel. spasavaoce 1985 (V. Kregar); sa Simpozija o krškom površju u Postojni 1985 (I. Gams); o radu predsjedništva SSJ u 1985 (D. Rojšek); sa Simpozija »Čovjek i kršk« u Kupresu 1985 (A. Kranjc); sa Seminarom o speleotopografiji i elektronskoj obradi spel. podataka u Beču 1985 (A. Kranjc). Na kraju su iznijeti osvrti na neke publikacije: France Novak »Slovenska jamska terminologija«, 1982 (D. Novak); Jamske novice u DELU u 1985 (A. Kranjc); The Speleo-stamp collector, nizozemski speleološko-filatelistički časopis, 1981—1985 (A. Kranjc); Speleolog, časopis SO PD »Željezničar« Zagreb, 1980 do 1981 (D. Novak); Die Höhle, časopis austrijskog spel. saveza, br. 3—4, 1984. posvećen 60-godišnjici života tajnika Međunarodne speleološke unije prof. dr. Huberta Trimmela (F. Habe). Vlado Božić

SPI LJARSKI VJESNIK

Drugi broj izašao je u listopadu 1984. Podjela rubrika, odnosno tema, ostala je ista. Ovaj put je tiskan u nakladi od 250 primjeraka, no izdavač bi mogao slobodno tiskati još veću nakladu. V. Božić piše o inicijatoru i osnivaču planinarske speleologije u Hrvatskoj poslije II svjetskog rata, Vladimiru Redenšeku. U rubrici »JU-istraživanja« O. Lukić daje kronološki pregled istraživanja Mandelaje kod Oštarija te njezin profil. B. Jalžić opisuje jame kod Matešića stana na Braču s njenim profilom, te T. Grgasović profil i opis jame Vojnička osmica na Biokovu. »Najdublji jamski sistemi svijeta« ovaj put obuhvaćaju jamu Batman-Hohle (P. Pellegrin i R. Georges). Ujedno je izdana lista najdubljih i najdužih spel. objekata u Austriji (H. Trimmel), J. F. Brun objavljuje članak »Speleologija i seksualnost« u rubrici »Razmišljanja, polemike...« R. Courbis piše o ispitivanju užeta u rubrici »Oprema«. Na istom mjestu nalazi se i članak G. Marbacha o sigurnosti statičkih užeta. T. Rada objavljuje dva članka o novoj opremi, i to članak i fotografiju o sponkama s navojnim maticama, te članak i fotografiju o »Cat« i »As« tj. novim izvedbama klasične »pločice« za spit. F. Šušteršič prikazuje deset najdubljih i najdužih spel. objekata u SR Sloveniji do 30. 7. 1983. Vjesnik završava kratkom rubrikom »Vijesti«. Svakako treba spomenuti i strip Špiljko koji je i ovaj put štampan na trećoj stranici omota, a crtač je R. Matijek. Ovaj put Vjesnik je štampan na 4 stranice više od prvog broja (24 str.), a objavljene su i 4 fotografije. Objavljena su i četiri nacrti spel. objekata. Ozren Lukić

SPELEON

Speleološki bilten SO PDS »Veleit« i SO PD »Biokovo«, Zagreb, 1984, br. 1 za 1983. god., str. 1-85, meke korice, umnožen foto kopiranjem, format A-4, naklada 10 primjeraka. Urednici su Robert Erhardt, (SO PD »Veleit« Zagreb) i Tonči Grgasović (SO PD »Biokovo« Makarska). U njemu je u uvodu Ana Sutlović dala pregled rada SO PDS »Veleit« u 1983. a Mišo Gojak pregled rada SO PD »Biokovo«. Marijan Čepelak je dao kronologiju spel. istraživanja SO »Veleit« područja oko Rakovice na Kordunu s popisom istraženih špilja, a Tonči Grgasović opis svog doživljaja kod preronjavanja sifona iz špilje Kršlje u špilju Panjkov ponor. Kratki izvještaj sa XVII zagrebačke spel. škole '83 dao je Darko Cuccančić, a Vlado Matek opis svog prvog spel. istraživanja u Jami u sklopu na Tulovim gredama. Cedo Josipović opisao je istraživanje terena kraj Glogova blizu Gračaca i posebno obradio Okruglu Pajinu jamu (—135 m) i jamu Vrančića golubnjača (—128 m). Draško Ivanović i Koralička Fabinc opisali su Bibičku pećinu kraj Ogulina (600 m). Tonči Grgasović je dao novosti iz tehnike (stop-descender Petzl i pločica za spit), podatke o novom filmu Kodak i o fotoaparatu otpornim na vodu. O Biokovu, kao specifičnom spel. lokalitetu pisao je Željko Klarić, a Tonči Lelić i Tonči Grgasović o istraživanju jame Krjiva II (—159 m). Opis spel. logora »Biokovo 83« dao je Tonči Grgasović kao i opis jame SOB* (—38 m) i jame »Uporna« (—175 m), a također i svoje dojmove sa sudjelovanja na Savjetovanju o spel. opremi i tehnici istraživanja, gdje je posebno obradio nove uzlove u speleologiji. Na kraju je Mišo Gojak dao opis jame Biokovke (—203 m). Tekstovi su popraćeni crtežima, fotografijama, nacrtima i vinjetama (ukupno 41). Šteta što je ovaj bilten štampan u tako malom broju primjeraka i što je izašao samo prvo broj.

Vlado Božić

BILTEN JAMARSKEGA KLUBA »ŽELEZNIČAR«

Ljubljana, 1981, br. 15 za 1979, 1980, 1981, polutvrde korice, str. 1-45, umnožen fototehnikom, format A-4, rezimej na engleskom jeziku, naklada 200 primjeraka. Nažalost taj vrijedan dugogodišnji bilten izlazi neredovito. U uvodnom članku Dušan Novak, osnivač Jamarske sekcije planinskog društva »Željezničar« u Ljubljani, koja je 1979. god. promijenila ime u Jamarski klub »Željezničar« (dostupila iz planinarske organizacije) govori o 25-godišnjem radu sekcije — kluba (osnovane 30. 03. 1955). O problematiki istraživanja alpskog krša i doprinosu JS/JK »Željezničar« u njegovom istraživanju piše Andrej Kranj, Aleš Lajovic daje pregled rada u 1980. god, a Iztok Trček u 1981. O istraživanju u okolini Lupoglavu u Istri za vrijeme praznika 29. 11. 1981. govori Judita Levičnik, a o istraživanju jame Gnojnice kod Muna blizu Rijeke, duboke —184 m, Franc Malečkar. Tu je i osvrt Aleša Lajovica na Kmecevu knjigu »S prijatelji pod macesni« i opis istraživanja špilje Hrustovače kod Sanskog mosta za vrijeme praznika 4. 5. 1979. Na kraju su objavljene pjesme »Pq breznu šiba jamar« i »Lucifer«, zatim razne male obavijesti, popis članaka o radu JS PD »Željezničar« u časopisu Nova progla od 1972 — 1980., i popis članova JK »Željezničar« u 1980. godini (48 članova).

Vlado Božić

BILGORSKI PLANINAR

U časopisu Planinarskog društva »Bilo« iz Koprivnice »Bilgorski planinar« objavljena je u četiri uzastopna broja serija članaka o speleologiji autora Vladimira Božića, spel. instruktora i pisca, člana PD »Željezničar« iz Zagreba. U broju 15 iz prosinca 1984., u članku »Što je speleologija« autor piše o pojmu speleologije, o sportskom i znanstvenom pristupu istraživanju krškog podzemlja, o koristi od spel. istraživanja te daje kratki pregled povijesti spel. istraživanja u svijetu i u nas. Članak je ilustriran vinjetom značke »planinar-speleolog« i s dvije fotografije iz podzemlja. »Kako postati speleolog« naslov je članka iz broja 16 od travnja 1985. u kome se govori o ustrojstvu spel. organizacije u Hrvatskoj te gdje i kako se može (počet) baviti speleologijom. Detaljno je opisan sustav školovanja spel. kadrova: škole,

tečajevi, ispiti i zvanja u planinarskoj speleologiji. Članak u nastavcima »Kuda na speleološki izlet? — U Hrvatskoj Zagorje« objavljen je u brojevima 17 iz srpnja 1985. i 18 iz prosinca 1985. Metodološkim planinarsko-speleološkim vodičkom opisano je 8 spel. objekata ili lokaliteta Zagrebačke gore i Hrvatskog Zagorja lakše dostupnih i običnom planinaru s najnužnijom rasvjetom. Članak je ilustriran s nekoliko fotografija pa je šteta, s obzirom na kvalitetu tiska, da nisu bolje odabrane (osobito u broju 17) tematski i kvalitetom. S obzirom na podnaslov članka zanimljivo je otkriće o regionalnom položaju spel. objekata jugoistočno od bila Medvednice — samo što će reći Prigorci?

Juraj Posarić

O HRVATSKOJ SPELEOLOGJI U »DELU«

Već duži niz godina u slovenskom dnevniku »Delo« objavljuju se svakog ponedjeljka članci i vijesti iz alpinizma i speleologije. Spel. vijesti objavljuju se u rubrici »Jamarske novice« koja se posljednjih godina ustalila. Iako su »Jamarske novice« prvenstveno namijenjene slovenskim špiljarima, zahvaljujući uredniku Marjanu Raztresenu, u posljednje dvije godine objavljeno je 35 vijesti koje se odnose na rezultate koje su postigli hrvatski speleolozi i drugi speleolozi na tlu SR Hrvatske.

»Jamarske novice« — »Delo«, god. XXVII, 1984, Ljubljana

- »Špiljarski vjesnik« — M. A. br. 11 16. 01. 1984.
- »Tretja »naj« u Jugoslaviji« — T. R. br. 11 16. 01. 1984.
- »Ljubljanci v Istri« — J. K. br. 11 16. 01. 1984.
- »Jugoslovanski kongres« — D. N. br. 35 13. 02. 1984.
- »Hrvaški »naj« — Anon. br. 47 27. 02. 1984.
- »Raziskave na Biokovu« — T. R. br. 71 26. 03. 1984.
- »Borovničani v Istri« — S. T. br. 104 07. 05. 1984.
- »Nova jamarska društva« — T. R. br. 110 14. 05. 1984.
- »Biokovka globoka 359 metrov« — T. R. br. 140 18. 06. 1984.
- »Druga najdaljša na Hrvaškem« — T. R. br. 211 10. 09. 1984.
- »Slovaki na Biokovu« — J. J. br. 253 29. 10. 1984.
- »Biokovo '84« — T. R. br. 241 15. 10. 1984.
- »Druga najdaljša »jugoslovanka« — T. R. br. 258 05. 11. 1984.
- »Nove raziskave na Biokovu« — T. R. br. 292 17. 12. 1984.
- »Speleološko delo pri PZJ« — Anon. br. 298 24. 12. 1984.
- »Jamarske novice« — »Delo«, god. XXVIII, 1985, Ljubljana
- »Zmajevača globoka 160 metrov« — T. R. br. 4 07. 01. 1985.
- »Speleo foto 85« — T. R. br. 64 18. 03. 1985.
- »Speleo-foto 85« — T. R. br. 99 29. 04. 1985.
- »Nagrade za raztave« — Anon. br. 109 13. 05. 1985.
- »Dubrovniška Postojnska jama« — T. R. br. 115 20. 05. 1985.
- »Zvezni tabor »Dinara 85« — T. R. br. 156 08. 07. 1985.
- »Globoko brezno na Braču« — T. R. br. 162 15. 07. 1985.
- »Kongresna publikacija« — D. N. br. 191 19. 08. 1985.
- »Raziskovanje na Dinari« — T. R. br. 191 19. 08. 1985.
- »Najgloblja jama na Hrvaškem« — T. R. br. 203 02. 09. 1985.
- »Preplavan sifon Omble« — C. C. br. 209 09. 09. 1985.
- »Slišna jama na Braču« — T. R. br. 215 16. 09. 1985.
- »V globini 576 m« — Anon. br. 239 14. 10. 1985.
- »Stara šola« odmeva« — Anon. br. 245 21. 10. 1985.
- »Reprezentančna revija« — F. H. br. 256 04. 11. 1985.
- »Nagrada za pogum« — T. R. br. 268 18. 11. 1985.
- »Madžari na Braču« — T. R. br. 284 09. 12. 1985.
- »»Naj« jame Hrvaške« — T. R. br. 290 16. 12. 1985.
- »Nova številka »Speleologa« — T. R. br. 290 16. 12. 1985.
- »Zagrebčani v Turčiji« — T. R. br. 302 30. 12. 1985.

Tonči Rada

BILTEN SAVEZA SPELEOLOGA JUGOSLAVIJE

Jedan od zaključaka 9. kongresa speleologa Jugoslavije (Karlovac 1984) proveden je u djelo: počeo je izlaziti Bilten saveza speleologa Jugoslavije. Obnovljeno izdanje (zadnji broj prethodnog ciklusa izašao je 1976. u Postojni) pojavilo se 1985. u 3 predviđena broja (februar, juni i oktobar) zahvaljujući trudu izdavača, Saveza speleologa BiH iz Sarajeva gdje se sada nalazi sjedište Saveza speleologa Jugoslavije. Bilten je umnožen offsetnom tehnikom, uvezan kopčama, naslovna stranica je tiskana na težem papiru koji služi i kao ovitak, a od grafičke opreme ima crteže, karikatura i vinjeta. U dosadašnjim brojevima objavljene su dogovorene stalne rubrike: Vijesti, Forum (prepiska sa speleolozima), Skupovi, Akcije,

Dokumenti (sa skupova SSJ), Novosti i Bibliografija. Opseg tekstova u pojedinoj rubrici ovisi o tekucim zbivanjima, ali i o aktivnosti suradnika. Primjećuje se da su od dogovorenih suradnika iz pojedinih republika najaktivniji, osim Uredništva u BiH, Franc Malečkar iz Slovenije i Vlodo Božić iz Hrvatske pa su u vijesti o radu speleologa u tim sredinama najažurnije i najpotpunije. Bilo bi poželjno da se i ostali jugoslavenski speleolozi aktivnom suradnjom priključuje naporima Uredništva Biltena u stvaranju jedinstvene i potpune speleološke informacije.

Juraj Posarić

THE BRITISH CAVER

Volumen 93, Winter 1984, osim mnoštva vijesti iz međunarodnih spel. zbivanja, od kojih su najimprezivnije tablice naj-objekata Španjolske, objavljuje i dva teksta posvećena jugoslavenskim speleolozima. Nekrolog preminulom nestoru slovenske speleologije, prvom predsjedniku Speleološkog saveza Jugoslavije, geografu dr Valteru Bohincu napisao je dr Hubert Trimmel, austrijski speleolog i prijatelj jugoslavenskih speleologa. Prijevod napisa Aleksandra Vojnovića »Putnik vječne tame« objavljenog u zagrebačkom Vjesniku 1. travnja 1984. posvećen je, pod naslovom »Karst pioneers« Srećku Božičeviću. Tekst je sažetiji od originala, po vrsti je interview i iz njega se može doznati ponešto o dojmovima najpoznatijeg jugoslavenskog spel. profesionalca o vlastitom djelovanju u krškom podzemlju, kao i o doživljajima s istraživanja. Uprkos podnaslovu »Nikad sam u podzemlju«, pažljivu čitatelju neće promaknuti da se ipak radi o »freelance« speleologu.

»Stogodišnjica Modre špilje, otok Biševo, Jugoslavija (The Centenary of the Blue Cave, Isle od Biševo, Yugoslavia)« udarni je članak vol. 96, Winter 1985, koji je napisao Vlodo Božić, član SO PD »Zeljezničar« iz Zagreba. Stota obljetnica od kako je bečki barun Eugen Ransonnet (1884), otkrio fenomen biševskog podzemnog plavetnila svijetu bila je dovoljan motiv autoru, koji se inače strastveno bavi istraživanjem povijesti speleologije, da napiše povijesni pregled istraživanja i objelodanjanja podataka i impresija o Modroj špilji. Ukidanje zabrane posjeta inozemnim posjetiteljima bio je dobar razlog da se povijesni pregled, dopunjen spel. i turističkim podacima objavi u svjetski vrlo čitanom časopisu, koji gaji tradiciju otvorenosti informacijama iz doslovno svih zemalja svijeta. Uredništvo je, pravilno odvažniju zanimljivost pruženih informacija, posvetilo 7 od ukupno 26 stranica teksta u časopisu i naslovnu stranicu, tekstu, popisu literature i grafičkim prilozima posvećenim Modroj špilji. Rasprostranjenost časopisa po svijetu opravdava jednostavnu grafičku opremu (ofsetni tisak, elektrostatske matrice i uvez kočama), ali je šteta što barem naslovna stranica nije radena drugom tehnikom da bi reproducirani slikovni materijal bar donekle dočarao čitateljima ugodaj neponovljivog podzemnog modrila.

U istom broju, u rubrici pregleda naslova svjetskih novina posvećenih speleologiji, objavljena su dva naslova članaka iz zagrebačkih »Vjesnika« o otkriću špilje kraj Zadra porečkih speleologa iz kolovoza 1985.

Juraj Posarić

PRVI POKUŠAJ (TUMAČENJA) SPELEOLOŠKIH POJAVA U HRVATSKOJ

Na Devetom jugoslavenskom spel. kongresu, održanom u Karlovcu 1984. sve je speleologe ugodno iznenadila vijest da je o spel. pojavama u našem kršu raspravljano još pred više od četiri stoljeća. Zagrebački povjesničar Zarko Dadić, koji radi na Odsjeku za povijest prirodnih i matematičkih znanosti Istraživačkog centra JAZU u Zagrebu, proučavajući djelo »O Aristotelovim meteorima« (Sopra le Meteore d'Aristotile) dubrovačkog znanstvenika i filozofa Nikole Gučetića (1549 – 1610), objavljeno u Veneciji 1584, pronašao je na str. 82–83 tekst u kojem se spominju dvije naše špilje: špilja Vjetrenica u Popovom polju i špilja Sipun u Cavtatu (vidi detaljnije u članku Zarka Dadića pod naslovom »Osvrt Nikole Gučetića u 16. stoljeću na dvije špilje u okolici Dubrovnika« objavljenog u zborniku radova Deveti jugoslavenski speleološki kongres, Zagreb, 1984, str. 741–746).

U tom djelu Gučetić komentira Aristotelovu teoriju o meteorima i pomoću nje objašnjava prirodne pojave na zemlji. Nama nije bitan komentar već činjenica da je Gučetić pred više od 400 godina

dobro poznavao neke naše špilje i pokušao znanstveno objasniti pojave u njima. Da bi to mogao sigurno je morao ulaziti u njih i tu ih na licu mjesta proučavati. Po prvi puta u našoj povijesti spominju se špilje, špiljsko jezero, vlaga u špilji i strujanje špiljskog zraka, i po prvi puta iznijeto je tumačenje tih pojava, naravno, na ondašnjoj razini razvika znanosti koje se ne slaže s današnjim. Gučevićev tekst o špilji Vjetrenici i špilji Sipun nesumnjivo je za sada prvi ili najstariji tekst o spel. pojavama na današnjem teritoriju Jugoslavije i prvi ili najstariji pokušaj njihovog znanstvenog tumačenja.

Vlodo Božić

SPELEOLOGIJA IZ PERA ANDREJA KRANJCA U MALO POZNATIM PUBLIKACIJAMA

Speleologija u Sloveniji ima veliku tradiciju i popularnost pa se ne treba čuditi da se spel. članci pojavljuju u raznim publikacijama, koje inače nisu posvećene speleologiji. Veliku zaslugu za to ima speleolog Andrej Kranjc, magistar geografije, zaposlen u Institutu za raziskovanje krasa u Postojni. Svoje spel. članke, osim u slovenskim čisto spel. publikacijama (Naše jame, Novice, Bilten Jamarskega kluba »Zeljezničar«, Globine Gorenjske i dr.) i poznatim publikacijama koje nisu čisto speleološke (npr. »25 let dela Jamarskega kluba »Zeljezničar« v alpskem podzemlju«, Planinski vestnik, 80/6, 1980, str. 296; »Jama pod ledenikom«, Planinski vestnik 82/1, 1982, str. 23; »Letošnja huda zima in klima v Jami (Predjami)«, Proteus, 43/9–10, 1981, str. 357; »V spomin Ivana Michlerja«, Proteus, 45/1, 1982, str. 31), objavljuje i u manje poznatim publikacijama u Sloveniji i inozemstvu.

Od takvih publikacija značajno je spomenuti časopis »Zivljenje in tehnika« i »Obzornik Prešernove družbe«. U časopisu Zivljenje in tehnika, koji izdaje Tehniška založba Slovenije u Ljubljani, A. Kranjc je objavio članak: Raziskovalec Franci Bar, 33/9, 1982, str. 33 gdje je prikazan životopis poznatog slovenskog istraživača krškog podzemlja, kojega resi laskav naziv najboljeg slovenskog fotografa podzemlja (prisjetimo se samo njegovih, sada povijesnih fotografija od pred pedesetak godina i divnih trodimenzionalnih diaprojektiva u boji). Najznačajnije djelo objavljeno u ovom časopisu je članak pod naslovom Razvoj jamarske tehnike (u tri nastavka, u br. 85/2, 1984, str. 33; 35/3, 1984, str. 37 i 35/4, 1984, str. 34). Članak detaljno obrađuje razvoj spel. opreme u svijetu i Sloveniji od prve do današnje, a posebno razvoj spel. svjetiljke, opreme za svlađavanje vertikalna u jamama i opreme za svlađavanje vodenih prepreka.

U časopisu Obzornik, koji u Ljubljani izdaje Prešernova družba, u posljednjih nekoliko godina A. Kranjc je objavio slijedeće: Kačna jama – ena najvećih jamarskih otkrića u Sloveniji, br. 11, 1982, str. 221; Speljava hitrih cest čez kras, br. 4, 1983, str. 316; J. V. Valvasor – prvi slovenski jamar in krasoslovec?, br. 2, 1984, str. 317; Gregor Kebe (1799 – 1885), br. 11, 1985, str. 828.

Treba spomenuti i članke u drugim publikacijama i to: Spel. značilnost Gorenjske, Gorenjska – Zbornik radova sa zbornice slovenskih geografa u Kranju i Bledu 1981, Ljubljana 1981, str. 89; Spel. značilnost osrednje Dolenjske i Bele Krajine, Dolenjska in Bela Krajina, 13. zborovanje slovenskih geografov, Ljubljana 1984, str. 67; Jama Rupa na brodu, Dolenjski kras, Novo Mesto, 1982, str. 49; O raziskovanju jam na osrednjem Dolenjskem, Dolenjski kras, Novo Mesto, 1982, str. 19; Recentni fluvialni sedimenti v Skočjanskih jamah, Mednarodni simpozij »Zaščita krasa ob 160-letnici turističnega razvoja Skočjanskih jama«, Sežana, 1983, str. 27; Raziskovanje vodnih jam na Slovenskem (pregled od antike do danas), Kronika, Ljubljana, 32/1, 1984, str. 35.

U inozemnim publikacijama u posljednjih nekoliko godina A. Kranjc je objavio slijedeće: Speleological characteristics of alpine karst in Slovenia, northwestern Yugoslavia, Norsk Geografisk tidsskrift, Oslo, Vol. 38, No. 3–4, 1984, Informatisation d'un fichier de cavités, L'exemple de la Slovénie, Yugoslavia, Publication du XVe congrès national de spéléologie, Hyères, 21–23, mai 1983, str. 35; Stalagmite »Križ« (= cross) from »Križna jama (= cave), The speleo stamp collector, br. 5, 1982, str. 13, Nizozemska; i More about the »Križna jama stamp« (Yu – 1945), The speleo stamp collector, br. 15, 1984, str. 19.

Vlodo Božić

Nakon tri godine stigao nam je najavljivani nastavak prehistorijskog romana »Pleme špiljskog medvjeda« Američke spisateljice Jean M. Auel, koji je u nas pobudio veliku pažnju široke javnosti, a posebno je bio zanimljiv, zbog teme i područja radnje, nama speleolozima koji se često susrećemo s dokazima o životu kojeg opisuje. U dvije tisuće generacija svog postojanja ljudska je vrsta stekla dovoljno upornosti da, nakon što savlada vratolomne puteve jugoslavenskog izdavačkog zakonodavstva, promijeni izdavača (CGP Delo OOUR Globus Zagreb), prevodioca (Mate Maras) i tiskara (CGP Delo, Ljubljana) izda konačno i jugoslavensko izdanje romana o svom postanku. Spisateljica nastavlja graditi priču o kromanjonki Ejli, izbačenoj iz neandertalskog plemena, u prethodnom romanu, s mnoštvom digresija pa je roman moguće čitati kao nezavisno djelo. Na svom putu u izgnanstvu Ejlja otkriva mnoštvo korisnih stvari i vještina, upada u opasnosti opisane u najboljoj naturalističkoj maniri i, napokon, susreće muškarca svoje rase, čiju sudbinu pratimo u paralelnoj radnji od početka, ali nismo sigurni gdje i kada će se naći. U poglavljima koja slijede saznajemo kako se produljuje ljudska vrsta sa svim detaljima i pojednostima pa se knjiga može preporučiti kao udžbenik paleoantroposekologije (s recentnim reperkusijama), a nije nevažno da se radnja odvija na našem tlu. Roman je napet i zanimljiv, nastavak slijedi, autoričina imaginacija rasvjetljuje plastično tamu prapovijesti i bez obzira na prozaičnu književnu vrstu, tjera na razmišljanje.

Juraj Posarić.

JOŠ O 15-MJESEČNOM BORAVKU MILUTINA VELJKOVIĆA U ŠPILJI SAMAR U SRBIJI

Pred petnaestak godina u našoj, a i svjetskoj štampi, prilično je pisano o Milutinu Veljkoviću, čovjeku koji je proveo punih 463 dana u špilji Samar kod Niša i time postavio svjetski rekord u dugom boravku pod zemljom. Dvije godine poslije (1972) izašla je u Beogradu i njegova knjiga »Pod kamenim nebom«. Tekst knjige na 437 stranica književno je obradio Božo Bulatović a fotografije (42 crno-bijele) izradio je Nikola Dević. Knjiga je tiskana u 10.000 primjeraka i prodavana je samo u Srbiji, tako da su je speleolozi u Hrvatskoj teško mogli nabaviti i pročitati, a danas je rasprodana. Ovih dana se o tom događaju ponovo priča, jer je u engleskom speleološkom časopisu »The british cavern«, vol. 94—95 za proljeće—ljetno 1985, str. 1—20, na engleskom jeziku objavljen članak Milutina Veljkovića pod naslovom »463 days under the Earth« (463 dana pod zemljom), sa 5 crno-bijelih fotografija i crtežom na naslovnoj stranici. U ovom članku kao i u knjizi, opširno je opisan dugotrajni boravak u špilji koji je bio ispunjen njezinim istraživanjem i promatranjem životinja koje je poveo sa sobom (pas, mačka, 10 kokoški, 5 divljih pataka) i koje je našao u špilji (daždenvjanci, kukci). U podzemnom logoru imao je električnu rasvjetu, telefon, biblioteku, pisaići stroj i, naravno, mnogo hrane.

Razlog prepričavanja tog događaja je podatak iz članka da Veljković planira nove slične pothvate, a speleološkoj javnosti ostalo je još mnogo toga nejasnog od prvog pothvata.

Veljković je po zanimanju električar koji je u mladosti bio pitomac Vojne akademije i student elektrotehnike u Beogradu. Za ovaj eksperiment odlučio se u 35. godini života nakon rastave braka. Uspio je zainteresirati neke pojedince ali i neke organizacije za svoju ideju o dugom boravku u jednoj špilji i dobiti pokroviteljstvo uredništva lista »Večernje novosti« iz Beograda. Nabavio je potrebnu opremu. Životinje i razne instrumente, a prije samog ulaska u špilju bio je i detaljno liječnički pregledan u Vojnom medicinskom institutu u Beogradu. U Špilji je boravio od 24. lipnja 1969. do 30. rujna 1970. godine.

Prethodno speleološko iskustvo Veljković je stekao u vlastitim istraživanjima, ali su ga članovi Špel. odsjeka Beograda i Špel. kluba »Akademik« iz Novog Sada ipak, prije ulaska u špilju, učili osnovnim speleološkim vještinama i znanjima. Ti su ga članovi opremili i tada dostupnom špel. literaturom. Sav fizički nosao transporta opreme u špilju, kao i iz špilje obavili su beogradski i novosadski speleolozi. Oni su zajedno s novinarima »Večernjih novosti« i mještanima obližnjeg sela

Kopajkošara stalno održavali vezu s Veljkovićem i brinuli da sve prođe kako je bilo planirano. Ni nakon uspješno obavijenog eksperimenta i uspostavljenih veza Veljković nije pristupio niti jednoj špel. organizaciji a nije to učinio niti do danas.

Troškove ovog pothvata snosio je list »Večernje novosti«, ali je dio snosio i Biološki institut Sveučilišta u Beogradu. Vidljivo je da su pothvatu mnogo pridonijeli i mještani Kopajkošare vlastitim materijalnim sredstvima i radom, a također i JNA.

Iz knjige i članka proizlazi da je svrha tog dugog boravka u jednom špel. objektu bila zadovoljenje vlastite želje za postavljanjem svjetskog rekorda, a za ispunjenje vremena od 15 mjeseci načinjen je program boravka prema vlastitim sklonostima i željama, korigriran sugestijama članova Biološkog instituta.

I knjiga i članak su u svakom slučaju zanimljivi, speleolozima zato jer se cijeli eksperiment odvijao u jednoj velikoj špilji, a ostalim čitaocima zato jer je opisan događaj kakav nije do sada doživio još nitko. Posebno bi knjiga i članak mogli biti zanimljivi liječnicima, psiholozima i biolozima.

Vlado Božić

PROSPEKT O TURISTIČKIM ŠPIJAMA SRBIJE

Odbor za turističku propagandu i informativnu djelatnost Turističkog saveza Srbije izdao je 1985. lijepe prospekt o turistički uređenim špiljama u Srbiji. Autor je dr Radenko Lazarević, koji je do sada izdao više speleološko-turističkih monografija. Prospekt sadrži dva lista, svaki savljen u četiri dijela, veličine 10×20 cm. Na prvom, iz tvrdog papira, nalazi se pojednostavljena geografska karta Jugoslavije i Srbije s ucertanim položajima špilja i 7 fotografija u boji koje predstavljaju najljepše motive iz sedam do sada uređenih špilja u Srbiji, a to su: Resavska pećina kod Despotovca, Mermerna pećina kod Prištine, Lazarova pećina i pećina Vernjickica kraj Zlota, Rajkova pećina kod Majdanpeka, pećina Ceremošnja kod Kučeva i Podpečka pećina kod Titovog Užica. Uz slike nalazi se kratak tekst na srpskohrvatskom i engleskom jeziku. Na drugom, mekom, listu papira nalazi se opširniji tekst o svakoj špilji, a sadrži ponešto o povijesti, istraživanju i uređenju špilje, i mogućnosti posjete. Za svaku špilju je navedena adresa gdje se mogu pismeno ili telefonski dobiti detaljnije informacije. Taj umetak pisan je na srpskohrvatskom jeziku u cjelini, ali i na stranim jezicima. Prospekt je tiskan u 100.000 primjeraka, a može se nabaviti u Turističkom savezu Srbije, 11000 Beograd, Dobrinjska 11, telefon (011) 645-116 i 645-187.

Vlado Božić

BEZDANJAČA POD VATINOVCEM ZNANSTVENO OBRADENA

Prošlo je već mnogo vremena otkako je otkrivena (1960) i otkako su objavljeni rezultati znanstvene obrade te značajne špilje u Hrvatskoj, a špilja je i dalje predmet interesa hrvatskih speleologa. Ima jamski ulaz (vertikalno od 30 m), široke ali i strme kanale ukrašene raznovrsnim sigastim ukrasima i pogodnim mjestima za bivakiranje većeg broja speleologa, pa organizatori špel. škola često organiziraju dvodnevni posjet toj špilji. Istraživao ju je niz godina SO PDS »Velebit«. Istražena je do dubine od 201 m, a ukupna dužina istraženih kanala iznosi 1176 m.

Špilju su posebno proučavali i znanstveno obradili članovi Geološko-paleontološke zbirke i laboratorija za krš JAZU. Arheološkog muzeja u Zagrebu, Geografskog odsjeka PMF Sveučilišta u Zagrebu i Instituta »Ruder Bošković«. Rezultati su objavljeni u Vjesniku arheološkog muzeja u Zagrebu (3. serija — Sv. XII—XIII, Zagreb, 1979 do 1980. i u posebnom otisku, str. 1—85). Tu su članci Mirka Maleza »Pećina Bezdanjača kod Vrhovina i njezina kvartarna fauna«, Ružice Drechsler-Bižić: »Nekropola brončanog doba u pećini Bezdanjači kod Vrhovina« i Adele Slepčević i Dušana Srdoča: »Određivanje starosti uzoraka drveta i sige iz špilje Bezdanjače«. Iz prvog članka se saznaje koje su životinje i biljke živjele u okolici špilje u prošlosti, a iz drugog da su špilju koristili ilirski Japodi kao grobnicu za sahranjivanje svojih mrtvih. Na 57

grobnih mjesta (pojedinačnih i skupnih grobova) pronađeno je ljudskih ostataka (kosti) od oko 200 osoba razne starosti, uz mnoštvo keramičkog posuđa i brončanog nakita. Iz trećeg članka se doznaje da je Beždanjača služila za sahranjivanje mrtvih oko pola milenija; od 1401. do 917. god. p. n. e. (±80 god.). Preporučam svim budućim posjetiocima ove špilje da pročitaju ove članke, jer će je sasvim sigurno nakon toga drugačije doživjeti.

Vlado Božić

»TRAGOVIMA PEĆINSKOG ČOVEKA«

Dr. Jovan Petrović: Tragovima pećinskog čoveka, Beograd, 1985, str. 1—109, polutvrde korice, 13 crteža Ljupče Miljkovića, format 20×14 cm, tiraž 1000 primjeraka, izdanje Naučne knjige u Beogradu. Cijena 650 din.

Beogradski speleolog, doktor geografije koji predaje na Novosadskom sveučilištu, opet je izdao jednu zanimljivu spel. knjižicu. Prisetimo se ranijih: Osnovi speleologije 1968, Resavske pećine 1971. i 1984. Pećinarstvo za planinare 1973, Mermerna pećina 1975. Ovaj puta to su opisi doživljaja s raznih spel. istraživanja. Na početku i na kraju knjige prikazano je stanje razvoja Zemlje i ljudskog roda u vrijeme posljednjeg meduleđenog i posljednjeg ledenog doba, kao i u vrijeme nakon toga. U doživljajima se opisuju susreti speleologa s tragovima naših predaka u špiljama okoline Kazana na Dunavu i u Oborovačkoj špilji kod Dimitrovgrada, o istraživanju jame Pešterice na Vlaškoj planini (onda najdubljoj jami Srbije, dubokoj 180 m), o istraživanju špilja u okolici Pirota. Mermerne pećine na Kosovu, špilje Bukovice na planini Goliji, špilja uz rijeku Mirušu u Metohiji (sa srednjevjekovnim špiljskim crtežima), o susretu s medvjedom u Radavačkoj špilji u Rugovskoj klisuri, o istraživanju ponora Silivje u Nikšićkom polju, o meteorološkim zanimljivostima špilje Magare kraj Titograda (vrlo topla) i špilja na Belavi na Staroj planini (vrlo hladne), o istraživanju ponora Duboki dō u Crnoj Gori (tada istražen do dubine od 386 m), o prvim ronilačkim iskustvima u špilji Spila u Risnu u bokokotorskom zaljevu, o živom pjesku u špilji Skakavac kraj Foče, o pojedinačnom ronjenju na dah u špilji Vatrna dupka na Vlaškoj planini, o masovnom preronjavanju sifona na dah u Bogovinskoj špilji na Kučač-planini, o vadenju kostiju žrtava rata iz Koritske jame kod Bileće i drugim događajima.

Vrlo su lijepe opisi prirode gdje se nalaze spel. objekti, a opisi doživljaja prikazani su kao da ih svaki puta priča drugi sudionik istraživanja. Dogodili su se prije petnaestak godina, tako da je opisan način istraživanja, koji danas već spada u povijest (upotreba speleoloških ljestvica) i mladi ga speleolozi više ne poznaju. Osim toga spominju se onda aktivni speleolozi iz Srbije i Slovenije što daje posebnu draž tekstu.

Djelo ima donekle autobiografski karakter jer je autor prikazao sebe onako kako želi da ga vide mladi naraštaji speleologa u Srbiji, a zbog opisa pojedinih istraživanja ima i određenu povijesnu vrijednost. Stil pričanja je lagan, pa će knjigu svatko, i speleolozi i nespelolozi, čitati sa zanimanjem.

Vlado Božić

BILTEN SPELEOLOŠKOG DRUŠTVA »PROTEUS«

Bilten SD »Proteus« iz Poreča, god. III, br. III, tiskan 13. travnja 1984. fotokopiranjem na 16 stranica, s polutvrđim koricama i fotografijom na naslovnoj stranici, formata A4 u tiraži od 150 primjeraka.

Tu je osoba pod nadimkom Žiga dala Izvještaj o radu društva u 1983, Danilo Galin napisao pod naslovom Samoinicijativom do rezultata, Silvio Legović opis Jame na ledini (—130 m) kod Lovreča, Vinko Počanić opis Jame kod Sv. Ivana (s fotografijom na naslovnoj stranici), i izvještaj s istraživanja na otoku Pagu 1983, Goran Buzančić osvrt na tehniku spuštanja po užetu uz upotrebu zamke i o održavanju veze u podzemlju, Marino Simonović opis daždevnjaka (salamandra), Salih Nino prikaz akcije »Lupoglav 83«, Goran Baranašić osvrt na nove spel. publikacije (Vodič kroz uređene špilje Hrvatske Vlade Božića, Kroz naše špilje i jame Srećka Božićevića i Spiljarski vjesnik Tončija Rade),

i Silvio Legović napis o zagadivanju naših jama. Na kraju je objavljen kratki šaljivi strip u 8 crteža. Neki članci su ilustrirani crtežima.

God IV, br. IV, tiskan 29. ožujka 1985. fotokopiranjem isto na 16 stranica, s polutvrđim koricama i fotografijom na naslovnoj stranici, formata A4 u tiraži od 250 primjeraka.

Izvještaj o radu u 1984. dao je Boris Žigante, o novim istraživanjima Markove jame pisao je Silivje Legović (objavljen i detaljni nacrt jame kao i fotografija na naslovnoj stranici), o spel. objektima na području općine Poreč s povećanom koncentracijom CO₂ izvjestio je Marino Simonović, o istraživanju spel. objekata kod Rovinjskog sela Salih Nino, o prvot organiziranoj posjeti jami Podbaređini kod Nove Vasi pisao je Vinko Počanić, o spitovima osoba s nadimkom Čembo i o dobroj suradnji s Vatrogasnim savezom općine Poreč Artur Jerbula — Tučo. I na kraju opet mali šaljivi strip u 4 slike. Štampanje ovog broja pomogle su četiri radne organizacije iz Poreča svojim oglašima.

Vlado Božić

VIJESTI PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE

Informativno glasilo PSH i u 1984—1985. izlazilo je u šapirografskoj tehnici. U broju za siječanj 1984. objavljen je Izvještaj o radu KSPSH u 1983, u broju za siječanj 1985. izvještaj o radu KSPSH u 1984, u broju za studeni 1985. Speleološke vijesti i u broju za prosinac 1985. obavijest o uvozu spel. i alpinističke opreme. Sve je priloge napisao Nikola Aleksić, tajnik PSH i urednik Vijesti PSH.

Vlado Božić

ZBORNİK IX JUGOSLAVENSKOG SPELEOLOŠKOG KONGRESA

Deveti jugoslavenski speleološki kongres, Zagreb, 1984, str. 1—879 na finom papiru, tvrde korice, 310 slika (fotografija, crteža, nacrti, dijagrama, tabela), rezimei na stranim jezicima (engleski, njemački, francuski). Izdavač je Speleološko društvo Hrvatske a urednik akademik Mirko Malez.

Predgovor ovoj trećoj po redu publikaciji SDH dao je urednik, slijedi Program kongresa, Zapisnik Konferencije SSJ održane 16. X 1984. opis svečanog otvorenja kongresa 17. X 1984, Zapisnik Konferencije SSJ održane 19.X 1984, osvrt na Spel. izložbu u galeriji »Vjekoslav Karas« u Karlovcu, opis ekskurzije u špilju Samograd kod Perušića, Osvrt na javno informiranje o kongresu, popis sudionika kongresa, Izvještaj o radu SSJ za period 1980—1984, izvještaje o aktivnostima speleologa Srbije između Osmog i Devetog kongresa speleologa Jugoslavije, o radu SS BiH u periodu 1981—1984, o aktivnostima SD Crne Gore između VIII. i IX. kongresa speleologa Jugoslavije, o radu Komisije za krašku denudaciju SSJ 1981—1984, o radu Komisije za zaštitu krasa i turističke pećine za razdoblje od 8. kongresa na Borskom jezeru 1980—1984, o zaštiti krša i turističkim špiljama Hrvatske i o radu KKSPPJ. Treba istaći da na kongresu nije bilo podnošenja izvještaja o radu u pojedinim republikama za period 1980—1984. tako da objavljeni izvještaji ne predstavljaju sliku rada speleologa u Jugoslaviji, tim više što neke republičke spel. organizacije nisu dale izvještaj o svom radu (među njima i SDH), a neke su dale ali im izvještaj nije objavljen (KSPSH).

Glavni sadržaj ove knjige su referati održani na kongresu. Najprije je objavljeno 10 plenarnih referata, a onda referati po sekcijama: 1. Fizička speleologija (36), 2. Speleobiologija (11), 3. Speleoarheologija i paleontologija (14), 4. Povijest speleologije, tehnika i dokumentacija (11), 5. Zaštita špilja i prirodno značenje (8). Od ukupno 90 referata 46 su dali autori iz Hrvatske i to 10 plenarnih te 10 u prvot, 4 u drugot, 10 u trećot, 8 u četvrtot i 4 u petot sekciji. Iz Hrvatske je sudjelovalo 40 autora od čega su trojica dala po tri a jedanaestorica po dva referata, dok su neke referate pisala po dva, tri pa i četiri autora. Objavljeni referati autora iz Hrvatske prikazali su raznovrsna, ali i kvalitetnu djelatnost brojnih spel. organizacija i pojedinaca. Ova je knjiga najopsežniji i najbolje opremljeni zbornik radova svih do sada održanih jugoslavenskih spel. kongresa.

Vlado Božić